

Gr. Florescu, R. Florescu, P. Diaconu, Capidava. Monografie arheologica, vol. I. Bucuresti, Editura Academiei RPR, 1958, str. 262 a 4 přílohy.

Kniha podává přehled archeologických vykopávek konaných od r. 1924 v Capidavě, ležící v Dobrudži u brodu přes Dunaj na staré cestě z Karpat k černomořskému pobřeží. V římské době zde vznikl za Traiana velký vojenský tábor, který měl strážit přechod přes Dunaj a tak kryt pobřeží před nájezdy barbarů. Jak ukazují nálezy, byli zde usazeni římsí veteráni a kolonisté spolu s původním obyvatelstvem, takže Capidava neměla jen výlučně vojenský ráz. Osídlení se zde udržovalo i po pádu římské říše, jak to dokazují nálezy ještě z druhé poloviny 11. stol.

Kniha je rozdělena na sedm kapitol, z nichž první pojednává o postavení Capidavy v limitu starověké Dobrudže (str. 7—24), druhá shrnuje výsledky archeologických výkopů v období 1924—1942 (str. 25—72) a třetí (str. 73—134), rozdělená na dvě části, probírá nalezené nápisy (73—123) a skulpturu (123—134). Čtvrtá kapitola (str. 135—152) je věnována Capidavě ve feudálním období, pátá (str. 153—232) se zabývá keramickými nálezy, šestá drobnými předměty a mincemi (str. 233—244) a sedmá sleduje osady v okolí Capidavy (str. 245 až 248). Knihu uzavírají závěry a ruské a francouzské resumé.

Ačkoliv je publikace psána pod širokým zorným úhlem, přece jen za její jádro je nutno považovat římské období, kdy byla Capidava důležitým článkem římského limitu. Z tohoto období, přesněji řečeno ze druhého a třetího století n. l., pochází též řada nápisů, které byly již z větší části publikovány dříve v časopisech. I tak však měl být u všech nápisů, které jsou datovány svými údaji, uveden znovu rok jejich vzniku. Tak nápis č. 16 na straně 93 n. pochází z roku 188 n. l., jak o tom svědčí údaj F(usciano) II et Silano II cons(ulibus), a jak je též správně uvedeno v Dacii III—IV, 1927—1932, str. 568 n. U nápisu č. 37, str. 113 n., není uvedeno, že vznikl r. 200 n. l., jak o tom svědčí jména konsulů a jak je rovněž uvedeno v Dacii III—IV, 1935—1936, str. 510. Nápis č. 38 na str. 114 — je to zlomek mramorového votivního oltáře — který obsahuje jména C. Iulia Vera Maxima, císařka C. Iulia Vera Maxima a legáta pro praetore Flavia Luciliana, datuje autor této části Gr. Florescu do r. 236, protože chybí u jména císaře tituly Germanicus Maximus, který získal v tomto roce, a Sarmaticus Maximus (případně též Dacicus), získaný později. Toto datování, které autor sám uvádí pouze jako pravděpodobné, není však příliš přesvědčivé. Titulatura císařů — pokud nejde o nápis oficiální — nemusí být totiž vždy uváděna v úplnosti, takže chybějící tituly nemohou být důvodem k odmítnutí pozdější doby vzniku. Konečně r. 236 byl Maximinus konsulem (srov. A. Degrassi, I fasti consolari dell' impero Romano, Roma, 1952, str. 65), a to zde rovněž není uvedeno, jak bychom mohli očekávat u nápisu z tohoto roku. Na pozdější dobu vzniku proti tomu však ukazuje jméno legáta (plné jméno L. Flavius Honoratus Lucilianus), protože ten bývá obecně uváděn jako legát Moesie až pro rok 237/8 (viz G. Barbieri, L'albo senatorio de Scittimio Severo a Carino, 1952, str. 211, č. 1042, kde jsou i další doklady). Je tedy pravděpodobnější datovat podle jména legáta až na rok 237 bez ohledu na chybějící tituly.

Celkově je možno říci, že publikace, i když je v ní obsažen zčásti již dříve publikovaný materiál, je přínosem pro poznání dunajských provincií. Umožňuje seznámit se s materiálem v úplnosti a nemezuje svou pozornost jen na jeden úsek života této důležité lokality, ale sleduje i její další osudy.

Zdeněk Zlatuška

Милко Мирчев, Амфорните печати от Музея бъб Варна, София 1958. Vydala bulharská akademie věd jako 4. publikaci epigrafické řady svého archeologického ústavu. 79 stran, 40 tabulek, ruské a francouzské resumé.

M. Mirčev zveřejňuje přehlednou a přístupnou formou značky 314 amfor z nálezů na bulharském pobřeží Černého moře, které jsou uloženy ve sbírkách Národního musea ve Varně. Většina nálezů pochází ze samotné Varny — starověkého Odessu (225), zbytek tvoří až na několik případů nálezy z Kavarny. Jak ukázal autorův rozbor, patří mezi nejpočetnější zastoupená produkční centra Rhodos (96 dokladů) a Thasos (80), potom následuje Sinope (47) a pontská Herakleia (33). V dovozu vína a oleje na bulharské pobřeží Černého moře měl od sklonku IV. století před n. l. rozhodující postavení Thasos, jehož místo zaujal v druhé polovině III. století před n. l. Rhodos. Od poloviny II. století, v době největšího rozmachu pontského království, dostalo se na černomořské pobřeží hodně amfor ze Sinopy, jež jsou shodně s Grakovovou klasifikací datovány do rozmezí let 150—70 před n. l. Době hellenis-

tické patří i ostatní doklady amfor, pocházející kromě Herakleie v nevelkém počtu z Chersonesu (7), z Knidu a z ostrovů Paros a Kos. 44 dokladů nemohlo být přesně zařazeno. Přehledná textová tabulka dokladů podle 217 zjištěných jmen (str. 66–79) doplňuje Mirčevův text. Bylo by neškodilo doplnit ji o rubriku odkazů na vyobrazení na tabulkách I–XI., které jsou dobré technické úrovně. Typické tvary thasských, rhodských a sinopských amfor jsou zobrazeny na kresebných schématických obrázcích v textu (na str. 9, 23 a 38). Do francouzského resumé se vloudila nemilá chyba při uvádění počtu dokladů z Paru (33 — má být 3) a z Herakleie (2 — má být 33).

Mirčevova publikace je cenným dílčím přínosem pro otázky obchodních vztahů jednotlivých oblastí starověkého světa v době hellenistické a tedy pro hospodářské dějiny starověku. Proto rádi vítáme autorovu práci a výsledky jeho studia a oceňujeme kladně též péči o publikaci, kterou jí věnovalo vydavatelství.

R. M. Pernička

Museum antik sub divo.

Systematické vykopávky, které prováděla od r. 1952 archeologická sekce Slovinské akademie věd a umění v obci Sempeter nedaleko Celje za vedení prof. Josipa Klemence s účastí studentů archeologického semináře university v Lublani a za širokého zájmu tamní veřejnosti, přinesly pozoruhodné výsledky na zkoumaném římském pohřebišti. Publikoval je postupně Josip Klemenc v řadě článků slovinských i cizojazyčných a shrnul v publikaci *Rímske izkopanine v Sempetru*, která je prvním svazkem nově založené sbírky Spomeniški vodniki (Ljubljana, 1961, str. 84, obr. 79, 1 plánek). Autor nastínil v úvodě průběh výkopných prací (v l. 1952–1956), při nichž se pro hluboké zasutí antických památek pod dnešní úroveň užilo i buldozery, a načrtl kus historie kraje a blízkého okolí, jímž probíhala v antice jantarová cesta přes blízkou Celeiu, s jeho společenskou strukturou a stručně vylíčil jeho hospodářský a kulturní život. Následující kapitoly popisují a interpretují význačné pomníky náhrobní, které byly v posledních letech rekonstruovány a soustředěny nedaleko místa, kde byly památky odkryty, na prostranství uprostřed obce, ohraničeném živým plotem z cypřišů. Nejstarší z nich je pomník, který si zřídil pro sebe a svou ženu Julii C. Vindonius Successus, pořímský Kelt, jenž byl v 1. stol. n. l. aedilis Claudiaie Celeiac a oženil se s Římkou. Jejich portrét je v reliéfním podání celé postavy na bočních stěnách pomníku a na přední straně je reliéf s námětem loučení Alkestidy a Admeta.

O bohatství význačných místních osobností, k nimž patřili podle náhrobních nápisů Q. Ennius Liberalis, C. Spectatius Secundianus a C. Spectatius Priscianus, svědčí jejich mausolea umělecky zdobená, která jsou nyní rekonstruována a rozestavena volně na uvedeném areálu. Noricum bylo pro své rudné bohatství zámožnou provincií; kvetl tu též provoz kamenolomů. Hrobka v podobě aediculy rodiny Prisciana, jenž byl dumvir iure dicundo v Celei, je zde největším pomníkem (výška přes 8 m). Stěny podstavy, v níž byly umístěny urny, jsou zdobeny v reliéfu podávanými personifikacemi čtyř ročních dob a třemi výjevy z pověsti o Ifigenii; další obdélná pole mají scénu únosu nevěsty, Dioskury a jiné řecké heroe, satyry a nymfy. V horní části mausolea pod baldachýnem s trojúhelným tympanem opíraným dvěma sloupy s bohatou hlavicí, jsou sedící sochy Prisciana, jeho manželky Justy a syna Gaia. Na vrcholu štítu sedlové střechy je umístěna plastická hlava Medusy jako apotropaion. O něco menší, ale umělecky hodnotnější je mausoleum rodiny Ennia, také v podobě aediculy na dvoustupňové podstavě, v níž byly uloženy urny, a která je též zdobena na třech stranách reliéfně (Unos Evropy, Ganymedes unášen Diovým orlem, Satyr s nymfou). V horní části s baldachýnem, který má bohatou ornamentaci a opíraná je dvěma sloupy nesoucími trojúhelné tympanon a zastřešen sedlovitě, jsou tři reliéfní velmi pěkně provedené podobizny členů rodiny Enniovy: podle nápisu Q. Ennius Liberalis, manželka Ennia Oppidana, dcera Kalendina a syn Vitulus. Podle štátu Ennie soudí Klemenc, že jde o Kelty, a podle účesu Kalendiny datuje pomník do doby Antonina Pia. Nedaleko tohoto mausolea je rekonstruován náhrobek rodiny Secundianů; je podobného typu, ale jednoduššího provedení — je menší, bez reliéfní dekorace, místo sloupů má pilastry, portréty rodičů se synkem jsou v reliéfu; je asi z doby o sto let pozdější (kolem r. 250 n. l.). Z pomníků je dále pozoruhodná stéla Statutia Secundiana, jeho dcery Cervue a jejich synka. Je to lidová práce řemeslná, svědek i hospodářského úpadku kraje po válkách markomanských.

Mezi těmito hlavními monumenty jsou rozestaveny jiné exponáty, které tvoří sestavené fragmenty architektonických prvků z náhrobní (hlavic, bází, pilastrů, sloupů, architrávů) a plastik; jsou to části sepulkrálních architektur zatím nerekonstruovaných a jejich plastické výzdoby. Jiné celky jsou sestavy fragmentů kamenných sarkofágů s jejich nápisy a se zajímavými detaily plastické dekorace, po případě prosté a masivně těžkopádné sarkofágy